

Bożena Hok

Uniwersytet Szczeciński

Alokacja środków publicznych w warunkach globalizacji

Streszczenie:

Procesy globalizacyjne wpływają na zakres i funkcje finansów publicznych. Alokacja środków publicznych, znajdująca się pod presją dynamicznych zmian społeczno-gospodarczych na świecie, odgrywa istotną rolę w kształtowaniu rozwoju gospodarki. Także wzrastająca konkurencyjność pomiędzy krajami skłania do angażowania środków publicznych.

Celem artykułu jest ocena oddziaływania procesów globalizacji na alokację publicznych zasobów finansowych w krajach Unii Europejskiej. Do badań zastosowano metodę analiz i porównań danych obejmujących wskaźniki relacji wydatków publicznych do PKB oraz wskaźnik bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Przeprowadzona analiza pozwoliła na pozytywne zweryfikowanie hipotezy, że proces globalizacji determinuje alokację zasobów publicznych.

Słowa kluczowe: wydatki publiczne, rozwój gospodarczy, alokacja zasobów, innowacje, inwestycje zagraniczne

Wprowadzenie

We współczesnym świecie gospodarka światowa zdeterminowana jest szeregiem procesów wynikających z rozwoju technologicznego, społecznego, kulturowego i ekonomicznego. Zmiany te są wynikiem zarówno postępu cywilizacyjnego, jak i procesu globalizacji. Liberalizacja, deregulacja gospodarki, w tym również rynków finansowych zmienia sposób funkcjonowania publicznego systemu finansowego. Gromadzenie i wydatkowanie środków publicznych dokonuje się pod wpływem dynamicznych i nieprzewidywalnych zmian otoczenia, nowych relacji finansowych i ekonomicznych. Swobodny przepływ kapitałów intensyfikuje globalizację rynków usług, towarów, finansów, sprzyjając powstawaniu korporacji transnarodowych. Na tle tych działań rozwija się konkurencja, której efekty przejawiają się w wielkościach strumieni kapitału zagranicznego w krajach słabiej rozwiniętych o niskich kosztach produkcji i siły roboczej.

Daje to podstawy do stwierdzenia, że globalizacja wpływa na zwiększenie roli finansów publicznych w gospodarce poprzez kształtowanie struktury wydatków publicznych. Wspierając bowiem określone gałęzie gospodarki, państwo może wzmacniać konkurencyjność i rozwój gospodarczy. Celem prezentowanego artykułu jest ocena oddziaływania procesów globalizacji na alokację zasobów publicznych w krajach Unii Europejskiej.

Finanse publiczne w dobie globalizacji

Zjawisko globalizacji przenika różne dziedziny życia, stymulując postęp cywilizacyjny, gospodarczy i społeczno-kulturowy. „Globalizacja jest wynikiem współdziałania czynników politycznych, społecznych kulturowych i ekonomicznych. Jej głównym motorem jest rozwój technik informacyjnych i telekomunikacji, który przyczynił się do wzrostu tempa i zakresu interakcji między ludźmi na całym świecie”¹. Globalizacja, a także problemy z nią związane, jest procesem złożonym, wieloaspektowym, niejednoznacznym o dynamicznym wymiarze². Integracja rynków usług, towarów, finansów w jeden globalny rynek nie pozostaje bez wpływu na rolę i zadania

¹ A. Giddens, Socjologia. PWN, Warszawa: 2004, s. 74.

² B. Guziejewska, Finanse publiczne w obec wyzwań globalizacji, Poltext, Warszawa, 2012, s. 11.

finansów publicznych. Pogłębiająca się współzależność i powiązania rynkowe pomiędzy krajami wpływają na mechanizm rynkowy, wywołując zmiany gospodarcze.

Przede wszystkim jednak rozwój technologii informacyjnych oraz społeczeństwo oparte na wiedzy stały się głównymi czynnikami wpisującymi się w proces globalizacji, inicjującymi także zmiany w sposobie wypełniania funkcji finansów, bowiem „finanse publiczne są wyrazem stosunków społecznych i ekonomicznych powstających w trakcie nieustannych, dynamicznie ujętych procesów gromadzenia dochodów i przychodów oraz dokonywania wydatków i rozchodów (...) na cele publiczne”³.

Postępujący proces globalizacji prowadzi do pogłębiania nierówności dochodowych wśród krajów i społeczeństw. Procesom globalizacyjnym powinna towarzyszyć odpowiednia polityka socjalna w celu minimalizacji dysproporcji materialnej i społecznej⁴. Celem państwa demokratycznego jest zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego poprzez wspieranie najuboższej części społeczeństwa oraz łagodzenie nierówności za pomocą transferów społecznych. Korzystanie z możliwości rozwojowych, wynikających z procesów globalizacji, powinno odbywać się w synchronizacji z podejmowaniem działań ograniczających negatywne skutki globalnego rynku.

Globalizacja niewątpliwie sprzyja krajom bogatym, silnym konkurencyjnie, jednak dla krajów słabszych ekonomicznie stanowi impuls do rozwoju i pomnażania kapitału narodowego. Globalizacja jest procesem nieodwracalnym, dla krajów biednych, słabych konkurencyjnie, oznacza dokonanie wyboru pomiędzy otwarciem się na postępujący rynek globalny a pozostaniem na marginesie świata globalnego.

Należy jednak zauważyć pozytywny wpływ globalizacji, bowiem w wielu krajach rozwijających się globalizacja poprzez zmniejszenie izolacji na globalnym rynku, zapewniła ludziom dostęp do wiedzy stwarzając możliwości do rozwoju. Poziom wiedzy i świadomość oddziaływania procesów globalizacyjnych potwierdzają protesty przeciw globalizacji, które świadczą o wysokiej znajomości w kwestiach globalizacji⁵.

Państwo działające w interesie społeczeństwa musi być świadome faktu, że wykorzystanie wiedzy, nowoczesnej technologii i nowych powiązań między działalnością rynkową i pozarynkową jest warunkiem osiągnięcia bogactwa i dobrobytu społecznego⁶. Postęp naukowo-techniczny jest narzędziem i nośnikiem globalizacji, pozwalającym na szybką komunikację i przemieszczanie się w przestrzeni przyczyniając się do wzrostu efektywności gospodarowania. Ideologia globalizmu oparta na liberalizmie gospodarczym przyczynia się do rozwoju konkurencji wpływając na alokację zasobów w gospodarce, pobudzając ludzką aktywność⁷. Tworzące się korporacje transnarodowe i swobodny przepływ kapitału wyzwalają rozwój konkurencji w obszarze kosztów siły roboczej i pozyskiwania kapitału zagranicznego. Kapitał produkcyjny i finansowy stanowi o sile kraju na globalnym rynku. W warunkach gospodarki globalnej siła gospodarcza danego kraju polega nie tylko na stałym podnoszeniu poziomu konkurencyjności, ale również wchodzeniu w nowe obszary, na których konkurują kraje bardziej zaawansowane⁸.

Globalizacja przyczynia się do powstawania wielu problemów zarówno natury ekonomicznej jak i społecznej. Zadaniem państwa jest reagowanie na niekorzystne zmiany globalizacyjne, dbałość o stały rozwój gospodarczy oraz zapewnienie dobrobytu obywatelom. Procesy globalizacji inspirują do innowacyjności i przemodelowania działań państwa na płaszczyźnie rozwoju społeczno-gospodarczego. Wypełnienie tych zadań nie pozostaje bez wpływu na alokację zasobów publicznych.

Alokacja zasobów publicznych na tle zmian globalizacyjnych

Zadaniem sektora publicznego jest dostarczanie dóbr i usług, służących zaspokajaniu potrzeb społecznych, które nie mogą być pozostawione regułom mechanizmu rynkowego. Realizację tego zadania państwo zapewnia poprzez wykorzystanie funkcji alokacyjnej finansów publicznych. Funkcja alokacyjna, której realizatorami są rząd i samorządy, spełnia rolę dystrybutora dóbr i usług poza mechanizmem rynkowym. Wyłączenie mechanizmu rynkowego wynika z wypełniania podstawowych zadań publicznych, do których zobowiązane jest państwo.

³ E. Chojna-Duch, *Podstawy finansów publicznych i prawa finansowego*, LexisNexis, Warszawa 2012, s. 12-13.

⁴ *Gospodarka i finanse samorządu terytorialnego*. G. Maśloch, J. Sierak (red.), Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2013, s. 77.

⁵ *Gospodarka...*, op. cit., s. 77.

⁶ S. Flejterski, P. T. Wahl, *Ekonomia globalna, Synteza, Difin*, Warszawa 2003, s. 207.

⁷ E. Polak, *Globalizacja a różnicowanie społeczno-ekonomiczne*, Difin, Warszawa 2009, s. 22-23.

⁸ K. Gałuszka, *Wpływ procesów globalizacji gospodarki na finanse samorządu terytorialnego*, [w:] L. Pawłowicz, R. Wierzbica (red.), *Finanse publiczne wobec procesów globalizacji. Finanse, bankowość i ubezpieczenia wobec procesów globalizacji*, Gdańska Akademia Bankowa, Warszawa 2003, s. 108.

Jednocześnie funkcja alokacyjna wpływa na ograniczenie niedoskonałości mechanizmu rynkowego, w związku z realizacją przez państwo zadań publicznych, społecznych i ekonomicznych⁹.

Sektor prywatny kieruje się prawidłowościami opartymi wyłącznie na mechanizmach rynkowych, a jego działania nastawione są na osiągnięcie zysku i minimalizację kosztów, dlatego państwo przejmuje część usług służących ogółowi społeczeństwa. Należy uznać za słuszne stwierdzenie, że „widzialna ręka działań budżetowych nie jest mniej naturalna niż niewidzialna ręka rynku”¹⁰.

Ingerencja państwa w gospodarkę jest przedmiotem wielu burzliwych dyskusji ekonomistów. Zwolennicy szkoły neoliberalnej ograniczają funkcję ekonomiczną państwa do niezbędnego minimum. Pozostawienie gospodarki wyłącznie działaniu sił rynkowych, zwłaszcza w krajach o niższym poziomie rozwoju gospodarczego, nie jest wystarczające dla zapewnienia wzrostu koniunktury. Dlatego prowadzą aktywną politykę gospodarczą oddziałując na gospodarkę¹¹.

Popularyzatorzy szkoły Keynesa widzą pozytywne skutki aktywnej roli finansów publicznych, a po doświadczeniach kryzysu finansowego w 2008 r., teorie Keynesa stały się celem polityki gospodarczej wielu krajów. Państwo wyposażone w trzy podstawowe funkcje: alokacyjną, redystrybucyjną i stabilizacyjną może oddziaływać na rynek i łagodzić zakłócenia rynkowe. Finanse publiczne są instrumentem i atrybutem państwa w prowadzeniu polityki gospodarczej i wpływaniu na procesy rynkowe.

Gospodarka rynkowa skłania państwo do aktywności gospodarczej, której skala uzależniona jest od sprawności funkcjonowania rynku. Jednocześnie zadaniem państwa jest wypełnianie zadań i ponoszenie kosztów w obszarach, w których rynek zawodzi, gdyż nie chce ponosić pewnych rodzajów kosztów np. kosztów socjalnych¹². Wzrastający poziom życia, bogacenie się społeczeństw oraz procesy demograficzne prowadzą do stałego wzrostu wydatków publicznych, w teorii określane jako Prawo Wagnera¹³.

Państwo powinno dążyć do optymalnego wykorzystania zasobów w obszarach gospodarki wpływających na rozwój, zarówno ekonomiczny jak i społeczny. W dobie globalizacji alokacja zasobów, w sposób bezpośredni lub pośredni, powinna być ukierunkowana na nowe technologie, działalność badawczo-rozwojową, innowacje, wiedzę. W perspektywie czynniki te przyczyniają się do postępu gospodarczego danego kraju, czego konsekwencją jest wzrost ogólnego dobrobytu. Jakość otoczenia, kreującego optymalne warunki do życia i rozwoju wykształconych ludzi, jest fundamentalnym celem rozwoju gospodarki aspirującej do wejścia na tor innowacyjności i wiedzy. Współczesny rozwój wywierający presję na szybkie wdrażanie innowacji musi uwzględniać wykorzystanie rzadkich zasobów, jakimi są inteligencja i zdolności ludzkie¹⁴. Dlatego inwestycja w rozwój talentów w społeczeństwie powinna być jednym z kierunków alokacji zasobów państwa.

Napływ kapitału zagranicznego, poprzez inwestycje i przyrost zasobów finansowych, wpływa na wzrost dochodu narodowego. Potencjał inwestycyjny determinuje poziom bezrobocia, inflacji, wielkość deficytu budżetowego oraz tempa inwestycji, przyczyniając się do rozwoju przedsiębiorstw, infrastruktury, wzrostu dochodów gospodarstw domowych. Zasoby kapitału zagranicznego stanowią elementarny czynnik oddziałujący na koniunkturę gospodarczą krajów słabych kapitałowo.

Działania gospodarcze państwa przejawiają się w finansach publicznych. Powszechnie oczekuje się, aby państwo niwelowało bariery rozwoju gospodarczego i stwarzało warunki do pomnażania kapitału społecznego i narodowego. Państwo pełni funkcję ważnego podmiotu i organizatora życia gospodarczego i społecznego posiadającego narzędzia interwencji na globalnym rynku. Alokacja zasobów publicznych pozwala na wspieranie obszarów gospodarki o największym znaczeniu dla jej rozwoju.

⁹ W. Ziolkowska, *Finanse publiczne. Teoria i zastosowanie*, Wyższa Szkoła Bankowa, Poznań 2012, s. 47.

¹⁰ J. M. Buchanan, R. A. Musgrave, *Finanse Publiczne a wybór publiczny. Dwie odmienne wizje państwa*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2005, s. 32.

¹¹ U. Żuławska, *Systemy gospodarcze. Rola państwa i sektora publicznego w rozwoju*, [w]: A. Bąkiewicz, U. Żuławska (red.), *Rozwój w dobie globalizacji*, PWE, Warszawa 2010, s. 239.

¹² M. Kamba-Kibatshi, *Finanse publiczne*, BK, Wrocław, 1999, s. 84.

¹³ A. Wagner (1835 – 1917) – niemiecki ekonomista, który głosił, że rozwój społeczny wpływa na wzrost potrzeb społecznych a w konsekwencji na szybszy wzrost wydatków publicznych niż dochodów publicznych.

¹⁴ *Gospodarka...*, op. cit., s. 78.

Ocena oddziaływania procesu globalizacji na alokację zasobów publicznych w krajach Unii Europejskiej

Globalne ujęcie finansów publicznych ma duże znaczenie dla rzeczywistej oceny stanu gospodarki w porównaniu z innymi krajami. Do rozpoznania i oceny oddziaływania procesu globalizacji na alokację zasobów publicznych posłużono się wskaźnikami relacji wydatków publicznych do PKB oraz wskaźnikiem bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

W tab. 1 przedstawiono wydatki publiczne jako % PKB porównując dane z lat 2003, 2007 i 2012. Analiza danych w latach 2003-2012 wskazuje na wzrost udziału wydatków publicznych w gospodarkach badanych krajów. W roku 2012, w stosunku do 2003 r., średnia wydatków w Unii Europejskiej wzrosła o 2,2 %, kształtując się na poziomie 46,3% PKB. Wzrost alokacji zasobów publicznych jest potwierdzeniem zmian, jakie dokonują się na globalnym rynku.

2003	Wydatki	2007	Wydatki	2012	Wydatki
Średnia UE	44,1	Średnia UE	42,5	Średnia UE	46,3
Minimum dla UE (Irlandia)	32,9	Minimum dla UE (Łotwa)	33,9	Minimum dla UE (Bułgaria)	34,7
Maksimum dla UE (Szwecja)	54,4	Maksimum dla UE (Francja)	52,2	Maksimum dla UE (Dania)	58,8
Unia Europejska (28 krajów)	46,5	Unia Europejska (28 krajów)	44,9	Unia Europejska (28 krajów)	49,0
Polska	45,7	Polska	43,1	Polska	42,6

Tabela 1. Alokacja (wydatki publiczne jako % PKB) w krajach Unii Europejskiej w latach 2003, 2007 i 2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.ec.europa.eu/eurostat, (30.11.2015).

Wśród krajów o najniższej alokacji (w relacji do PKB) w 2012 r. znalazły się Bułgaria (34,7%), Litwa (36,1%), Rumunia (36,5%), do krajów o najwyższym udziale wydatków publicznych należały Dania (58,8%), Francja (56,8%), Finlandia (56,1%). Dane przedstawione w tab. 2 ukazują kontrast w alokacji zasobów publicznych wśród państw UE, stawiając na czele państwa o długim „życiorysie” funkcjonowania na otwartym rynku.

Kraje o najwyższej alokacji	Wydatki 2012 r.	Kraje o najniższej alokacji	Wydatki 2012 r.
Dania	58,8	Łotwa	36,9
Francja	56,8	Rumunia	36,5
Finlandia	56,1	Litwa	36,1
Belgia	55,8	Bułgaria	34,7

Tabela 2. Kraje Unii Europejskiej o najwyższej i najniższej alokacji jako % PKB w 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.ec.europa.eu/eurostat, (30.11.2015).

Obaw o wzrost ubóstwa i wykluczenia społecznego w warunkach globalizacji nie potwierdziły dane przedstawione w tab. 3. Wydatki socjalne w większości krajów wykazywały tendencję wzrostową, co oznacza, że państwa chroniły swoich obywateli przed negatywnymi skutkami globalizacji. Odpowiedzialność krajów za wzmocnienie polityki socjalnej na tle negatywnych skutków procesów globalizacyjnych, jest istotnym czynnikiem decydującym o alokacji zasobów publicznych. Państwa wysokorozwinięte są zdecydowanym liderem w kategorii wielkości wydatków socjalnych.

Najwyższe wydatki na zabezpieczenia socjalne w 2012 r. jako % PKB odnotowano w Danii (34,6%), Francji (34,2%) i Holandii (33,3%), najniższe wydatki charakteryzowały kraje rozwijające się takie jak: Łotwa (14%), Estonia (15,4%), Rumunia (15,6%), Litwa (16,5%). Jednocześnie w krajach o najniższym udziale wydatków socjalnych zaobserwowano zdecydowany ich wzrost w okresie kryzysu gospodarczego.

Kraj	2003	2005	2007	2009	2010	2012
Dania	30,9	30,2	30,7	34,7	34,3	34,6
Francja	31,0	31,5	30,9	33,5	33,8	34,2
Holandia	28,3	27,9	28,3	31,6	32,1	33,3
Irlandia	17,0	17,2	18,0	26,2	29,0	32,5
Grecja	23,5	24,9	24,8	28,0	29,1	31,2
Finlandia	26,6	26,7	25,4	30,4	30,6	31,2
Belgia	27,6	27,5	26,9	30,7	30,2	30,8
Wielka Brytania	25,5	25,8	26,4	30,5	30,1	30,8
Szwecja	32,0	31,0	28,9	31,9	30,1	30,4
Włochy	25,7	26,2	26,6	29,8	29,8	30,2
Austria	29,4	28,8	27,9	30,7	30,6	30,2
Niemcy	30,8	29,9	27,7	31,6	30,8	29,6
Portugalia	23,2	24,5	23,9	26,8	26,8	26,9
Hiszpania	20,3	20,6	20,8	25,2	25,5	25,9
Słowenia	23,6	23,0	21,3	24,2	25,0	25,4
Luxemburg	22,1	21,7	19,3	24,3	23,1	23,3
Cypr	18,4	18,4	18,2	21,1	22,1	23,1
Węgry	21,3	21,9	22,7	23,4	23,1	21,8
Czechy	19,4	18,9	18,5	21,0	20,9	21,5
Chorwacja	:	:	:	20,8	21,1	21,1
Malta	17,4	17,9	17,7	19,5	19,1	19,3
Słowacja	18,4	16,5	16,1	18,8	18,7	18,4
Polska	21,0	20,0	18,5	20,6	20,0	18,1
Bułgaria	:	15,1	14,1	17,2	18,1	17,4
Litwa	13,5	13,2	14,4	21,2	19,1	16,5
Rumunia	13,1	13,5	13,6	17,2	17,6	15,6
Estonia	12,5	12,5	12,1	19,0	17,8	15,4
Łotwa	14,0	12,8	11,3	16,9	17,8	14,0

Tabela 3. Wydatki socjalne w krajach Unii Europejskiej jako % PKB w latach 2003 – 2012

Źródło: www.ec.europa.eu/eurostat, (30.11.2015).

Państwo, poprzez wydatki na badania i rozwój, pobudza impuls rozwojowy w postaci innowacyjności i technologii wytwarzania produktów, świadczenia usług, zwiększenie swojej konkurencyjności na globalnym rynku. Z tab. nr 4 wynika, że największe nakłady na działania badawczo-rozwojowe w dziesięcioleciu 2003-2012 poniosły głównie państwa, które jako pierwsze stały się członkiem Unii Europejskiej. Otwarcie rynków pomiędzy krajami rozbudziło konkurencję, stając się motorem napędowym rozwoju naukowo-technologicznego.

Wśród krajów o najwyższych nakładach na badania i rozwój ogółem w latach 2003-2012 znalazły się: Finlandia (19,60%), Niemcy (17,71%), Portugalia (16,88%), Holandia (16,77%), Hiszpania (16,25%), Szwecja (15,66%), Francja (15,65%). Polska zajmowała jedno z najniższych miejsc (6,56%) wyprzedzając Węgry (6,07%) i Łotwę (5,49%). W krajach rozwijających się, słabszych ekonomicznie, wydatki o wysokim potencjale rozwojowym utrzymywały się na bardzo niskim poziomie.

Kraj	2003	2005	2007	2009	2010	2012	Ogółem w latach 2003-2012
Finlandia	1,94	1,99	1,99	1,95	2,02	1,84	19,60
Niemcy	1,61	1,63	1,74	1,86	1,89	1,98	17,71
Portugalia	1,28	1,46	1,63	1,99	1,90	1,91	16,88
Holandia	1,73	1,76	1,71	1,63	1,60	1,54	16,77
Hiszpania	1,87	1,39	1,90	1,76	1,68	1,24	16,25
Szwecja	1,60	1,55	1,51	1,62	1,61	1,61	15,66
Francja	1,83	1,78	1,39	1,59	1,45	1,28	15,65
Dania	1,34	1,36	1,56	1,68	1,66	1,71	15,42
Estonia	1,06	1,18	1,39	1,48	1,73	2,08	15,11
Wielka Brytania	1,67	1,51	1,47	1,28	1,23	1,17	13,91
Austria	1,23	1,26	1,28	1,39	1,46	1,52	13,52
Czechy	0,99	1,21	1,34	1,34	1,33	1,48	12,85
Słowenia	1,17	1,27	1,22	1,40	1,22	1,10	12,23
Belgia	1,19	1,13	1,23	1,23	1,24	1,17	12,15
Irlandia	1,10	1,28	1,28	1,12	0,76	1,04	11,20
Luxemburg	0,48	0,61	1,00	1,21	1,30	1,48	9,98
Włochy	:	1,36	1,32	1,22	1,19	1,08	9,81
Litwa	:	1,03	1,42	1,15	1,00	0,99	9,77
Cypr	:	0,74	1,01	1,07	1,00	0,86	8,13
Słowacja	0,73	0,70	0,57	0,82	0,90	1,02	8,09
Bułgaria	0,85	0,78	0,65	0,81	0,73	0,70	7,66
Chorwacja	:	:	:	1,46	1,53	1,54	7,53
Rumunia	0,48	0,65	0,96	0,74	0,70	0,59	7,25
Polska	:	0,66	0,73	0,74	0,80	0,83	6,56
Węgry	:	0,82	0,77	0,90	0,72	0,70	6,07
Łotwa	0,60	0,54	0,82	0,46	0,36	0,40	5,49
Grecja	:	:	0,60	0,66	0,58	0,69	4,65
Malta	:	0,42	0,34	0,37	0,54	0,65	3,95

Tabela 4. Wydatki na badania i rozwój jako % całkowitych wydatków sektora finansów publicznych w latach 2003-2012 w krajach Unii Europejskiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.ec.europa.eu/eurostat, (30.11.2015).

W tab. nr 5 przedstawiono wskaźnik napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (Inward FDI) jako % PKB. Wzrost Inward FDI wystąpił prawie we wszystkich krajach Unii Europejskiej, co jest specyficzną cechą globalnego rynku. Skokowym stopniem wzrostu wyróżniły się kraje rozwijające się, największy wskaźnik osiągnęła Malta, w której napływ inwestycji zagranicznych wzrósł z 56,1% w 2003 r. do 1822,6% w 2012 r. Wśród takich krajów znalazły się także: Bułgaria (2003 - 26,9%, 2012 - 93,8%), Chorwacja (2003 - 22,3%, 2012 - 55%), Rumunia (2003 - 18,4%, 2012 - 44,8%). Rozwijająca się konkurencja wpływa na silną rywalizację pomiędzy krajami w zakresie pozyskania kapitału.

Kraj	2003	2005	2007	2009	2010	2012
Malta	56,1	73,9	101,1	105,2	187,4	1 822,6
Luxemburg	128,3	119,3	147,3	200,5	186,5	206,6
Irlandia	125,5	85,1	73,0	107,0	135,2	168,4
Belgia	:	:	:	93,5	95,1	101,6
Bułgaria	26,9	50,5	83,7	97,8	98,0	93,8
Cypr	45,8	54,0	77,7	75,8	75,2	90,0
Estonia	63,7	85,5	70,9	83,5	87,0	84,5
Węgry	44,9	59,0	65,3	75,2	70,8	80,6
Holandia	70,8	74,5	91,1	78,0	74,7	77,3
Szwecja	45,1	48,8	59,1	78,8	74,2	67,8
Czechy	41,7	49,2	57,9	61,4	64,1	67,6
Wielka Brytania	29	38,2	40,5	48,2	48,7	59,7
Słowacja	42,8	51,8	53,0	58,1	57,2	58,8
Chorwacja	22,3	34,0	70,0	56,6	58,9	55,0
Portugalia	33,4	34,8	46,3	47,2	48,4	55,0
Polska	24,0	31,4	38,8	41,5	45,3	46,9
Łotwa	26,5	32,5	35,8	43,2	44,9	46,4
Hiszpania	34,3	35,8	37,8	41,9	45,0	46,2
Dania	37,3	47,6	48,6	48,9	46,0	46,0
Rumunia	18,4	27,4	34,3	42,2	42,5	44,8
Austria	18,9	24,0	40,3	43,4	41,6	40,7
Finlandia	27,3	29,5	34,6	34,3	36,0	38,1
Litwa	23,9	33,0	35,8	34,5	36,2	36,7
Słowenia	19,3	21,3	28,2	30,0	30,8	33,2
Niemcy	25,3	24,4	26,6	26,9	27,4	28,5
Francja	26,8	32,6	36,6	37,7	38,3	26,6
Włochy	10,7	13,2	16,5	16,6	15,8	18,1
Grecja	10,3	12,8	15,9	12,2	13,6	10,0

Tabela 5. Wielkość napływu inwestycji zagranicznych jako % PKB w latach 2003-2012 w krajach Unii Europejskiej

Źródło: www.ec.europa.eu/eurostat, (30.11.2015).

Polska odnotowała wskaźnik FDI w 2003 r. 24%, w 2012 r. 46,9%, plasując się przed takimi krajami jak Węgry, Łotwa, Słowenia, Portugalia. Średni wskaźnik FDI 28 krajów członkowskich w 2012 r. wyniósł 30,1%.

Umędzynarodowienie gospodarek, jako element procesu globalizacji, znajduje również swoje odzwierciedlenie w wielkości eksportu. Poziom eksportowanych dóbr i usług wpływa na rozwój gospodarczy państwa, dlatego wspieranie aktywności przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych oraz stosowanie instrumentów ułatwiających im funkcjonowanie i konkurowanie na globalnym rynku jest jednym z istotnych celów dla rozwoju gospodarki.

W tab. nr 6 przedstawiono wartość eksportu towarów i usług jako % PKB w krajach Unii Europejskiej.

Kraj	2004	2006	2007	2010	2011	2012
Luxemburg	152,7	175,6	184,2	179,0	185,6	189,2
Malta	103,5	123,5	129,5	153,3	159,7	164,2
Irlandia	80,5	79,0	80,8	103,1	101,2	107,2
Słowacja	68,7	81,3	83,5	76,6	85,3	91,8
Węgry	59,7	74,3	78,3	82,3	87,2	86,8
Estonia	61,5	63,5	63,2	75,1	86,5	86,6
Belgia	70,4	75,7	77,5	76,4	81,6	82,3
Holandia	63,5	69,3	70,3	72,0	77,4	81,9
Litwa	47,4	55,7	50,4	65,3	75,0	81,7
Czechy	57,4	65,3	66,6	66,2	71,6	76,6
Słowenia	55,0	64,7	67,6	64,3	70,4	73,3
Bułgaria	41,1	47,1	52,0	53,7	62,3	63,4
Łotwa	39,1	40,0	38,5	53,7	58,0	61,5
Austria	46,9	50,8	52,5	51,0	53,7	53,8
Dania	43,8	50,5	51,3	49,7	52,9	53,6
Cypr	57,3	53,8	53,7	50,4	52,3	53,0
Szwecja	43,4	48,2	48,3	46,2	46,7	46,3
Niemcy	35,4	41,2	43,0	42,3	44,8	46,0
Polska	34,6	38,2	38,8	40,0	42,5	44,4
Chorwacja	39,5	39,7	39,0	37,7	40,4	41,6
Finlandia	38,6	43,2	44,0	38,7	39,2	39,5
Portugalia	27,3	29,9	31,0	29,9	34,3	37,7
Rumunia	35,6	32,1	29,1	32,3	36,8	37,5
Hiszpania	25,2	24,9	25,7	25,5	28,9	30,6
Wielka Brytania	24,4	27,7	25,6	28,6	30,7	30,1
Grecja	20,7	21,2	22,5	22,1	25,5	28,7
Włochy	24,1	26,2	27,4	25,2	27,0	28,6
Francja	25,9	27,2	27,1	26,0	27,8	28,5

Tabela 6. Wartość eksportu towarów i usług jako % PKB w latach 2004-2012 w krajach Unii Europejskiej

Źródło: www.ec.europa.eu/eurostat, (30.03.2016).

W latach 2004-2012 wartość eksportu towarów i usług wzrastała prawie we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Największy wskaźnik eksportu odnotowały kraje, które wyróżniały się również wysokim wskaźnikiem Inward FDI, należą do nich: Luxemburg (2004 – 152,7%, 2012 – 189,2%), Malta (2004 – 103,5%, 2012 – 164,2%), Irlandia (2004 – 80,5%, 2012 – 107,2%). Wysoki wskaźnik eksportu osiągnęły także Węgry (2012 – 86,8%), Estonia (2012 – 86,6%), Belgia (2012 – 82,3%). Przedstawione w tab. dane potwierdziły wzrastające umiędzynarodowienie gospodarek państw Unii Europejskiej, przejawiające się rozwojem eksportu towarów i usług.

Wnioski

Przeprowadzone analizy pozwoliły na pozytywne zweryfikowanie hipotezy, że proces globalizacji determinuje alokację zasobów publicznych. Zjawiska gospodarki globalnej eskalują wzrost konkurencyjności, determinując kraje do tworzenia jak najkorzystniejszych warunków dla pomnażania kapitału, rozwoju innowacji, budowania fundamentów do silnej pozycji na globalnym rynku. Wzrastające współzależności ekonomiczne, polityczne i społeczne pomiędzy państwami przenikają w strukturę wydatków publicznych. Skala alokacji zasobów publicznych uzależniona jest jednak od stopnia rozwoju gospodarczego danego kraju.

Przedstawione dane dotyczące udziału wydatków publicznych jako % PKB, potwierdzają interwencję państw w procesy gospodarcze. Na wolnym rynku przedsiębiorcy koncentrują produkcję w regionach o niskich kosztach działalności, dlatego kraje słabo rozwinięte, charakteryzujące się niskimi kosztami pracy, konkurują poprzez pozyskanie kapitału zagranicznego. W krajach wysoko rozwiniętych konkurencyjność oparta jest przede wszystkim na innowacyjności, co znajduje odzwierciedlenie w wysokich nakładach na badania i rozwój.

Wzrastające wydatki socjalne, jako skutek oddziaływania zmian globalizacyjnych, potwierdzają ingerencje państw w procesy łagodzenia rozwarstwienia dochodowego w społeczeństwie.

Pomimo liberalizacji i deregulacji rynków, finanse publiczne odgrywają znaczącą rolę na tle przemian globalizacyjnych. Konkurencja w zakresie zdolności pozyskiwania kapitału, rozwoju innowacyjności czy sposobu kształtowania wydatków socjalnych infiltruje wydatki publiczne zmieniając ich kierunek i wielkość. Rodzaje dóbr publicznych dostarczanych społeczeństwu, ukazują strukturę i kierunki wydatków publicznych.

Zapewnienie rozwoju gospodarczego, wysokiego poziomu zatrudnienia, rosnących wydatków społecznych w warunkach starzejącego się społeczeństwa i jednocześnie utrzymanie równowagi finansów państwa jest poważnym problemem w obliczu gospodarki globalnej.

The allocation of public resources in the context of globalization

Summary:

The processes of globalization affect the scope and functions of public finance. The allocation of public resources, being under the pressure of dynamic socio-economic changes, plays an important role in shaping the development of economy. Also, an increasing competition between countries tends to involve public funds.

This article aims at assessing the impact of globalization on allocation of public financial resources in the European Union. The method of analysis and comparison of data was applied involving the public expenditure ratios to GDP and the ratio of foreign direct investment. The analysis conducted allowed for positive verification of the hypothesis that the globalization process determines the allocation of public resources.

Keywords: public finances, budget, budget law, macroeconomic situation, fiscal policy

